

MEĐUNARODNO ARHEOLOŠKO SAVJETOVANJE
"PRIVATNE I JAVNE IGRE
OD PRAPOVIJESTI DO RANOG SREDNJEG VIJEKA"

INTERNATIONAL ARCHAEOLOGICAL SYMPOSIUM
"PUBLIC AND PRIVATE GAMES
FROM PREHISTORY TO THE EARLY MIDDLE AGES"

Izdavači - Publishers

DRUŠTVO ZA POVIJEST I KULTURNI RAZVITAK ISTRE
Pula, A. Carrara 3

CENTAR ZA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA INSTITUTA IVO PILAR, ZAGREB

MEDUNARODNI ISTRAŽIVAČKI CENTAR ZA ARHEOLOGIJU
BRIJUNI - MEDULIN
Medulin, Centar 214

Urednik - Editor

Kristina DŽIN, Pula

Izvršni urednik - Managing Editor

Mirko JURKIĆ, Pula

Za izdavača - For the Publisher

DRUŠTVO ZA POVIJEST I KULTURNI RAZVITAK ISTRE
Pula, A. Carrara 3

MEĐUNARODNO ARHEOLOŠKO SAVJETOVANJE
"Privatne i javne igre od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka"

INTERNATIONAL ARCHAEOLOGICAL SYMPOSIUM
"Public and Private Games from Prehistory to the Early Middle Ages"

PROGRAM I SAŽECI PRIOPĆENJA
PROGRAMME AND SUMMARIES OF REPORTS

24	MATERIJALI	Br. 24	str. 1-112	Pula, 2012.
Prilozi za povijest i kulturu Istre				

CENTAR ZA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA
INSTITUTA IVO PILAR, ZAGREB
MEĐUNARODNI ISTRAŽIVAČKI CENTAR ZA ARHEOLOGIJU
Brijuni - Medulin
Hrvatska

pod visokim pokroviteljstvom

*Organizacije Ujedinjenih naroda za prosvjetu,
znanost i kulturu (UNESCO), Pariz*

u suradnji s

Društvom za povijest i kulturni razvitak Istre, Pula

i

*Centrom za povijesna istraživanja, Rovinj
Centro di ricerche storiche, Rovigno*

organizirao je

MEĐUNARODNO ARHEOLOŠKO SAVJETOVANJE
"Privatne i javne igre od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka"

Pula - Medulin - Rovinj, 21. - 24. studenog 2012.

Ova arheološka svjedočanstva potvrđuju nam da su se stanovnici *Tyane*, u središnjoj Anatoliji, u svom svakodnevnom životu nastavili zabavljati i provoditi vrijeme u igrama u predbizantskom i bizantskom razdoblju, na mjestu vrlo važnom za prve istočne kršćane i u regiji u kojoj su se pojavili neki od prvih najvažnijih crkvenih otaca, usprkos kulturološkoj i vjerskoj klimi onoga doba koja je pokušala progresivno zabraniti bilo kakvu aktivnost vezanu uz zabavu i slobodno vrijeme, bilo da se radilo o igrama ili predstavama. Stanovnici su vrijeme provodili igrajući se upravo u istim onim zdanjima koja su bila simbolima religije koja je igre zabranjivala.

DJEČJE IGRAČKE I MINIJATURNE POSUDE SOPOTSKE KULTURE S LOKALITETA KRČAVINA – NOVI PERKOVCI

Katarina Botić
Institut za arheologiju
Ljudevita Gaja 32
HR-10000 Zagreb – Hrvatska
e-mail: katarina.botic@iarh.hr

Tijekom arheoloških istraživanja, provedenih 2005. g. i 2006. g. na trasi autoceste Budimpešta-Ploče, na lokalitetu Krčavina – Novi Perkovci blizu Đakova u sloju sopotske kulture pronađen je određeni broj posuda malih dimenzija od kojih se neke, po svojoj jednostavnijoj izradi, mogu smatrati dječjim igračkama dok su ostale izrađene s više pažnje oponašajući posude za svakodnevnu uporabu oblikom i ukrasom te im je namjena za sad nepoznata. Većina minijaturnih posuda nađena je odbačena u otpadnim jamama dok je u jednom slučaju uz posudicu vrlo grube i nevješte izrade pronađena glinena figurica koja svojim izgledom podsjeća na medvjeda. Figurica je grube izrade, vrlo stilizirana: samo su naglašene uši, njuška i četiri noge koje nisu smještene u anatomski položaj za stajanje – jedini mogući položaj je na leđima. Svojim dimenzijama (7 x 3 cm) i oblim tijelom figurica dobro pristaje na dlan.

Tema dječjih igračaka u prapovijesnom kontekstu nedovoljno je obrađena te ovim radom želimo doprinijeti njenom razumijevanju.

Queste testimonianze archeologiche ci confermano come in centro Anatolia, in epoca proto bizantina e bizantina, in un sito importante per la vita dei primi cristiani d'Oriente e in una regione che vide nascere alcuni tra i più importanti Padri della Chiesa, sebbene la temperie culturale e religiosa di quel tempo cercò di vietare e proibire progressivamente qualsiasi attività legata all'intrattenimento e allo svago, gioco o spettacolo che fosse, gli abitanti di *Tyana* nella vita quotidiana continuarono comunque a divertirsi e a passare il tempo giocando addirittura presso quegli stessi edifici simbolo della religione che li vietava.

CHILDREN'S TOYS AND MINIATURE VESSELS OF THE SOPOT CULTURE FROM THE KRČAVINA – NOVI PERKOVCI SITE

Katarina Botić
Institute of Archaeology
Ljudevita Gaja 32
10000 Zagreb - Croatia
e-mail: katarina.botic@iarh.hr

During archaeological excavations conducted in 2005 and 2006 along the Budapest-Ploče motorway, at the Krčavina – Novi Perkovci site near Đakovo, a certain number of vessels of small dimensions was found in the Sopot culture layer. Some of these vessels, given their simpler construction, can be considered as children's toys. However, the purpose of others, which were more carefully made and in imitation of vessels for everyday use in shape and decoration, is still unknown. Most of the miniature vessels were found in refuse pits, while in one instance, near a vessel that was very roughly and unskilfully made, a small clay figurine was found resembling a bear. This figurine is crudely made and very stylized: only the ears, muzzle and four legs, not in an anatomical position for walking, are pronounced. The figurine cannot stand – it can only lie on its back. With its dimensions (7 x 3 cm) and its rounded body, it fits very well in the palm of one's hand.

Since the subject of children's toys in a Prehistoric context is insufficiently elaborated, we would like to contribute to its understanding with this paper.

SADRŽAJ – CONTENTS

• Najava Međunarodnog arheološkog savjetovanja "Privatne i javne igre od prapovijesti do ranog srednjeg vijeka"	5
<i>Announcement of the International Archaeological Symposium</i> <i>"Public and Private Games from Prehistory to the Early Middle Ages"</i>	55
• Časni odbor savjetovanja	6
<i>Symposium's Honorary Board</i>	56
• Program Međunarodnog arheološkog savjetovanja	7
<i>Programme of the International Archaeological Symposium</i>	57
• Proslov († V. Girardi-Jurkić)	13
<i>Introduction († V. Girardi-Jurkić)</i>	63
• Sažeci priopćenja <i>Summaries of reports</i>	
• Kristina DŽIN , Zagreb	
- Javne i privatne igre u antičko doba	15
- <i>Public and Private Games in Antiquity</i>	65
• Marija BUZOV , Zagreb	
- Javne igre u Rimu	16
- <i>Public Games in Rome</i>	66
• Paola PUPPO , Genoa; Fabio MOSCA , Prato	
- Razmišljanja o igrama s kockama i na ploči u starom rimu	16
- <i>Considerations on Dice and Board Games in Ancient Rome</i>	66
• Giancarlo Germanà BOZZA , Catania	
- Kaligula i ludi astici u Sirakuzi	17
- <i>Caligola ed i ludi astici a Siracusa</i>	67
• Michele BUENO , Chiara D'INCA , Padua,	
- Ulični zabavljači i putujuće predstave od privatnih do javnih zbivanja	19
- <i>Giocolieri e spettacoli itineranti tra divertimento privato e occasioni pubbliche</i>	69
• Isabel RODÀ DE LLANZA , Tarragona	
- Osvrt na natpise sportske tematike	20
- <i>A propósito de algunas inscripciones deportivas</i>	70
• Miroslav VUJOVIĆ , Belgrade	
- Rimske igre u Srbiji: prikazi i epigrafski dokazi	20
- <i>Roman Games in Serbia: Representational and Epigraphic Evidence</i>	70

• Nadežda GULYAUVA , St. Petersburg	
- Od pogrebnih igara do gladijatorskih borbi.....	22
- <i>From Funeral Games to Gladiatorial Fights</i>	72
• Kornelija A. GIUNIO , Zadar	
- Saznanja o javnim i privatnim igrama u rimsko doba iz fundusa Arheološkog muzeja Zadar.....	23
- <i>Knowledge About Public and Private Games from the Roman Period from the Holdings of the Archeological Museum in Zadar</i>	73
• Nikos ČAUSIDIS , Skopje	
- Os svijeta kao mitološka baza akrobacija izvođenih na šipci (dijahrone semiotičke analize).....	23
- <i>The Axis of the World as a Mythological Base for Acrobatics Performed on a Pole (Diachronic Semiotic Analysis)</i>	74
• Goran BUIĆ , Medulin	
- Vižula u budućnosti kao Eko-arheološki park.....	24
- <i>Vižula in the Future – an Eco-Archaeological Park</i>	75
• Kristina DŽIN , Pula	
- Rezidencijska maritimna vila na Vižuli kod Medulina. Istraživanje 2012. godine i stanje arheološkog lokaliteta u okviru Eko-arheološkog parka Vižula.....	25
- <i>Residential Maritime Villa on Vižula near Medulin. Investigation Campaign 2012 and the Archaeological Site Seen as Part of the Eco-Archaeological Park Vižula</i>	75
• Igor MIHOLJEK , Zagreb	
- Podmorsko arheološko istraživanje poluotoka Vižule u 2012. godini.....	26
- <i>Underwater Archeological Investigations of the Peninsula of Vižula in 2012</i>	76
• M.-B. CARRE, C. ROUSSE , Aix-en-Provence – F. TASSAUX , Bordeaux – V. KOVAČIĆ , Poreč	
- Loron-Loron i Busija-Bossolo, Poreč-Parenzo, Istra. Istraživačka kampanja 2012, od 1.do 5 st.....	26
- <i>Loron-Loron et Busuja-Bossolo, Poreč-Parenzo, Istra. Les campagnes de recherche 2012 (Ier-Ve s.p.C.</i>	77
• Naser FERRI , Prishtina	
- Nalaz kipića na Ponešu blizu Gnjilana na Kosovu.....	27
- <i>A Statuette Finding on Poneš Hill near Gnjilani in Kosovo</i>	78

• Mato ILKIĆ , Zadar	
- Noviji nalazi rimskih opeka i crijepova s pečatima iz Sotina (Cornacum).....	28
- <i>Recent Discoveries of Roman Bricks and Tiles with Stamps at Sotin (Cornacum)</i>	79
• Tomislav FABIJANIĆ, Irena RADIĆ ROSSI , Zadar - Marko MENDUŠIĆ , Šibenik	
- Dokumentiranje postojećeg stanja i istraživanje utvrde Turete, luke i sakralnog kompleksa na prostoru crkve Gospe od Tarca na otoku Kornatu.....	29
- <i>Documentation of the Current State and Investigation of the Fortification Tureta, the Port and the Religious Complex in the Area of the Church Gospa od Tarca on the Island of Kornat</i>	80
• Irena RADIĆ ROSSI , Zadar - Filipe CASTRO , Texas	
- Brodolom kod otočića Gnalića. Preliminarni rezultati istraživačke kampanje 2012. i planovi za budućnost.....	30
- <i>The Gnalić Shipwreck: Preliminary Results of the Excavation of 2012, and Plans for the Future</i>	81
• Irena RADIĆ ROSSI , Zadar - Giulia BOETTO , Aix-en-Provence	
- Međunarodno inerdisciplinarno istraživanje u uvali Caska na otoku Pagu. Rezultati istraživačke kampanje 2012.....	31
- <i>International Interdisciplinary Investigation in the Bay of Caska on the Island of Pag: Results of the 2012 Investigation</i>	82
• Guido ROSADA , Padua	
- <i>In flumine oppidi medio</i> . S onu stranu zdanja za zabave u pataviumu.....	32
- <i>In flumine oppidi medio. Oltre gli edifici di spettacolo a Patavium</i>	83
• László BORHY , Budapest	
- Sjedala i posjetitelji u amfiteatru (amfiteatrima?) u Brigeciju.....	33
- <i>Seats and Visitors in the Amphitheater(s?) of Brigetio</i>	84
• Adrian ARDET; Lucia Carmen ARDET , Caransebeș	
- Rimski amfiteatri u Daciji.....	34
- <i>Roman Amphitheatres in Dacia</i>	85
• M. GLAVIČIĆ, Ž. MILETIĆ, J. ZANINOVIĆ , Zadar,	
- Istraživanje amfiteatra u Burnumu.....	35
- <i>Investigations Conducted on the Amphitheatre in Burnum</i>	86
• Marin BUOVAC , Zadar	
- Rimski amfiteatri na prostoru istočnog Jadrana.....	36
- <i>Römische Amphitheater auf dem ostadriatischen Gebiet</i>	87

• Vlatka VUKELIĆ, Dejan PERNJAK, Zagreb	
- Igre u antičkoj Sisciji.....	36
- <i>Games in Ancient Siscia</i>	88
• Giuseppe CUSCITO, Muggia	
- Igre i spektakli u promišljanju crkvenih otaca.....	37
- <i>Giochi e spettacoli nel Padri della Chiesa</i>	88
• Stefania PERGOLA, Marialetizia BUONFIGLIO, Roma	
- Domicijanov stadion i Circus Maximus: ludi ginnici i ludi circensi, promišljanja o njihovom odvijanju s obzirom na arhitektonske projekte dvaju zdanja.....	38
- <i>Stadio di Domiziano e Circo Massimo: riflessioni sullo svolgimento dei ludi ginnici e circensi in relazione agli schemi progettuali dei due edifici</i>	89
• Aleksandra NIKOLOSKA, Skopje	
- Magna Mater na lavu iz Cirkusa Maximusa.....	39
- <i>Magna Mater on a Lion from the Circus Maximus</i>	90
• Jasmina DAVIDOVIĆ, Sremska Mitrovica - Nebojša CINGELI, Split	
- Kasnocarski sirmijski cirkus.....	39
- <i>The Late Roman Circus in Sirmium</i>	91
• Franca MASELLI SCOTTI, Trieste	
- Akvileja, nove pretpostavke o cirkusu.....	40
- <i>Aquileia, nuove ipotesi sul circo</i>	91
• Annalisa GIOVANNINI, Paola VENTURA, Trieste	
- Akvileja i njezin amfiteatar: priča o "skrivenom" odnosu.....	41
- <i>Aquileia e il suo anfiteatro: storia di un rapporto "nascosto"</i>	92
• Francis TASSAUX, Bordeaux	
- Kakva vrsta spektakala se odvijala u kazalištima galo-rimskog tipa?.....	42
- <i>Quels spectacles dans les théâtres de type gallo-romain ?</i>	93
• † Vesna GIRARDI JURKIĆ, Kristina DŽIN, Pula	
- Bilješke o kazalištu <i>pars superior coloniae</i> antičke Pule.....	42
- <i>Notes on Antique Pula's Theatre Pars Superior Coloniae</i>	94
• Benedetta ADEMBRI, Filippo FANTINI, Roma	
- Kriteriji dimenzioniranja antičkih građevina korištenih za spektakle: primjer iz Hadrijanove vile.....	45
- <i>Dimensioning criteria of ancient buildings for spectacle; case studies from Villa Adriana</i>	96

• Vlasta BEGOVIĆ , Zagreb - Ivančica SCHRUNK , St. Paul,	
- Prostori za zabavu i uživanje na maritimnoj vili u uvali Verige na Brijunima.....	46
- <i>Areas for Entertainment and Leisure at the Maritime Villa in the Bay of Verige on the Brijuni Islands</i>	97
• Elica MANEVA , Skopje	
- Srednjovjekovni teatar u Makedoniji. Neki primjeri kazališta na javnim trgovima.....	47
- <i>Medieval Theatre in Macedonia. Some Examples of Theatres on Public Squares</i>	98
• Klara BURŠIĆ MATIJAŠIĆ , Pula	
- Tragovi igara u prapovijesti Istre.....	48
- <i>Traces of Games in the Prehistory of Istria</i>	100
• Sineva KUKOČ , Zadar	
- Prizori igara u protopovijesti na Jadranu.....	49
- <i>Scenes of Games in Adriatic Protohistory</i>	100
• Zlatko ĐUKIĆ , Osijek	
- Značaj atletskih igara u Olimpiji za stari vijek.....	49
- <i>The Significance of Athletic Games in Olympia in Ancient History</i>	101
• Erwin POCHMARSKI , Graz	
- Hipodrom u Olimpiji i njegov aphasis.....	50
- <i>The Hyppodrom of Olympia and its Aphasis</i>	102
• Anton KOŽELJ; Manuela WURCH KOŽELJ , Athens	
- Nekoliko igara s agore u Thasosu.....	51
- <i>Several Games at Thasos</i>	103
• Maria Teresa LACHIN , Padua	
- Ludite securi: igraće ploče i figurice iz Tyane u Kapadokiji.....	51
- <i>Ludite securi: tavole da gioco a pedine a Tyana di Cappodocia</i>	103
• Katarina BOTIĆ , Zagreb	
- Dječje igračke i minijaturne posude sopotske kulture s lokaliteta Krčavina – NoviPerkovci.....	52
- <i>Children's Toys and Miniature Vessels of the Sopot Culture from the Krčavina – Novi Perkovci Site</i>	104
• E. K. GLAZER , Zagreb – D. ŠTRUKLEC , Ivanićgrad	
- Igre na ploči kao odraz drevnih bliskoistočnih društava.....	53
- <i>Board Games as a Reflection of Ancient Near East Society</i>	105